

Сачко О. В.,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного і кримінального права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ОРГАНАМИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

ENSURING PUBLIC SECURITY BY THE NATIONAL POLICE AND THE SECURITY SERVICE OF UKRAINE DURING MARTIAL LAW

У статті розглянуто взаємодію Національної поліції України та Служби безпеки України в умовах воєнного стану з метою запобігання, реагування та припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків. Автори аналізують організаційну структуру взаємодії на різних рівнях, включаючи державний та регіональний, і виділяють ключові аспекти такої співпраці. Висвітлюється роль Антитерористичного центру при Службі безпеки України як координаційного органу у єдиній державній системі, а також важливість Міжвідомчої координаційної комісії та координаційних груп на регіональному рівні. Дослідження підкреслює необхідність чіткої структури та ефективних координаційних механізмів для успішної боротьби з тероризмом в умовах кризових ситуацій. У цій науковій статті розглядається важлива проблема взаємодії між Національною поліцією України та Службою безпеки України під час протидії тероризму в умовах воєнного стану. Автори звертають увагу на ключові аспекти такої взаємодії, включаючи обмін інформацією, спільні операції та організацію навчань. Акцентується увага на ролі і функціях Антитерористичного центру та його структурних підрозділів на різних рівнях управління. Дослідження висвітлює необхідність ефективної співпраці та системи керування для забезпечення безпеки в умовах кризи. Розглянуті основні аспекти такої взаємодії, зокрема обмін інформацією, спільні операції та організація навчань. Автори наголошують на ролі Антитерористичного центру та структурних підрозділів у системі керування та координації. Дослідження відображає важливість ефективної співпраці між правоохоронними органами для забезпечення безпеки в умовах кризових ситуацій. Зокрема, акцентується увага на ролі таких елементів, як Міжвідомча координаційна комісія та координаційні групи на рівні регіональних органів Служби безпеки України. Висвітлюються важливість та необхідність ефективної співпраці між правоохоронними органами для забезпечення національної безпеки та мінімізації загрози тероризму в країні.

Ключові слова: *Національна поліція України, Служба безпеки, тероризм, воєнний стан, військова агресія, Антитерористичний центр, публічна безпека.*

The article examines the interaction of the National Police of Ukraine and the Security Service of Ukraine under martial law with a view to preventing, responding to and suppressing terrorist acts and minimizing their consequences. The authors analyze the organizational structure of interaction at various levels, including the state and regional levels, and highlight the key aspects of such cooperation. The role of the Anti-Terrorist Center at the Security Service of Ukraine as a coordinating body in the unified state system is highlighted, as well as the importance of the Interagency Coordination Commission and coordination groups at the regional level. The study emphasizes the need for a clear structure and effective coordination mechanisms for successful counterterrorism in crisis situations. This research article addresses the important issue of cooperation between the National Police of Ukraine and the Security Service of Ukraine in countering terrorism under martial law. The authors draw attention to the key aspects of such cooperation, including information exchange, joint operations, and the organization of exercises. Attention is focused on the role and functions of the Anti-Terrorist Center and its structural units at various levels of government. The study highlights the need for effective cooperation and management system to ensure security in a crisis. The main aspects of such cooperation, including information exchange, joint operations, and the organization of exercises, are considered. The authors emphasize the role of the Anti-Terrorist Center and its structural units in the command and control system. The study reflects the importance of effective cooperation between law enforcement agencies to ensure security in crisis situations. In particular, it emphasizes the role of such elements as the Interagency Coordination Commission and coordination groups at the level of regional bodies of the Security Service of Ukraine. The importance and necessity of effective cooperation between law enforcement agencies to ensure national security and minimize the threat of terrorism in the country are highlighted.

Key words: *National Police of Ukraine, Security Service, terrorism, martial law, military aggression, Anti-Terrorist Center, public security.*

Постановка проблеми. У контексті сучасних викликів і загроз безпеці, особливо в умовах воєнного стану, ефективна координація між правоохоронними органами, зокрема Національною поліцією та Службою безпеки України, є надзвичайно важливою. Однак існують питання стосовно організації цієї взаємодії, а також визначення їхніх ролей та функцій у боротьбі з тероризмом та забезпеченні громадської безпеки під час кризових ситуацій. Таким чином, проблема полягає в необхідності ретельного аналізу механізмів співпраці між цими органами з метою оптимізації їхньої діяльності та підвищення ефективності заходів щодо запобігання та протидії терористичним загрозам. Ще однією ключовою проблемою є необхідність розробки і впровадження інноваційних стратегій та технологій для забезпечення кращої співпраці між Національною поліцією та Службою безпеки України в умовах воєнного стану. Особлива увага також повинна бути приділена аналізу викликів, з якими стикаються правоохоронні органи при взаємодії в кризових ситуаціях, а також ідентифікації шляхів подолання цих перешкод для забезпечення національної безпеки та захисту громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Видатні вчені, які активно досліджують тему взаємодії Національної поліції України та Служби безпеки України в умовах воєнного стану, включають О.І. Безпалову, К.О. Чишко, А.С. Бахасву. Вони активно допомагають у розвитку досліджень з даної теми і сприяють поглибленню розуміння взаємодії поліції та Служби безпеки в умовах конфлікту. Серед інших дослідників, які приділяють увагу темі діяльності органів поліції, є О.М. Бандурка, О.В. Кузьменко, Р.С. Мельник, М.М. Биргеу, О.І. Остапенко, В.М. Гаращук, О.Ю. Дрозд, В.О. Заросіл, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, М.П. Пихтін, Ю.Ю. Кондратьєв, Х.П. Ярмак, С.Ф. Константинов, Ю.П. Битяк, С.О. Короєд, В.І. Курило, М.В. Лошицький, В.П. Печуляк, В.І. Олефір та інші.

Мета наукової статті полягає в аналізі та систематизації процесу взаємодії між Національною поліцією України та Службою безпеки України в умовах воєнного стану з метою ефективного запобігання, реагування та припинення терористичних актів. В статті про-

диться аналіз єдиної державної системи запобігання, реагування та припинення тероризму, а також вивчаються особливості координації між суб'єктами цієї системи на державному та регіональному рівнях. Метою є виявлення проблемних аспектів взаємодії між поліцією та Службою безпеки України, а також вироблення рекомендацій з покращення цього процесу з метою забезпечення ефективного контролю над терористичною загрозою в умовах конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Воєнний стан в Україні є спеціальним правовим режимом, який вводиться у випадку збройної агресії, загрози нападу або небезпеки державної незалежності та територіальної цілісності. Цей режим передбачає делегування відповідних повноважень військовим адміністраціям, командуванню військ або місцевим органам самоврядування з метою протидії або усунення загрози. Під час воєнного стану права громадян частково обмежуються, забороняються такі звичні для демократичного суспільства прояви, як мітинги та вибори. У законодавстві передбачено можливість відчуження рухомого та нерухомого майна громадян для потреб відбиття нападу.

У зв'язку з розпочатими діями повномасштабної війни на території України, в мережі та ЗМІ з'явилися звіти правоохоронних органів щодо зростання випадків мародерства як на тимчасово окупованих, так і на контрольованих українськими військами територіях. Це зумовлено великою кількістю внутрішньо переміщених осіб, які змушені були залишити свої домівки на небезпечних територіях та шукати притулок у більш безпечних регіонах України.

Необхідно відзначити, що основною метою функціонування Національної поліції в умовах введення воєнного стану є забезпечення публічної безпеки та збереження громадського порядку, а також запобігання та припинення правопорушень. Дії органів та підрозділів Національної поліції України під час воєнного стану повинні бути відповідними вимогам законодавства, щоб у громадян, чії права та свободи обмежуються, не виникало сумнівів щодо їх компетентності.

Значимим є визначення функцій поліції в умовах введення воєнного стану, серед яких можна виділити наступні аспекти: 1) сприяння у встановленні місцезнаходження осіб, які

ухиляються від військового призову та уникли повісток до військкомату; 2) боротьба з внутрішніми загрозами у державі, що включає протидію злочинності, зокрема її організованим формам, а також протидію різним проявам тероризму; 3) активне використання превентивних поліцейських заходів для формування у населення необхідності свідомого та добровільного виконання правових вимог та припинення антигромадської поведінки.

Враховуючи основи та порядок застосування заходів примусу поліції [1, с. 45], можна зазначити наступні підстави їх використання під час забезпечення публічного порядку та безпеки в умовах воєнного стану: запобігання правопорушень, припинення правопорушень, особисте затримання, конфіскація підготовлених для вчинення злочину різних інструментів та предметів, а також забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності.

Організація роботи поліцейських структур у період воєнного стану вимагає формування спеціалізованих підрозділів, груп або індивідуальних працівників, що мають підвищену професійну, фізичну або спеціальну підготовку для успішного виконання конкретних завдань [3]. Серед них можна виділити підрозділи патрульної поліції, спеціальної поліції та снайперів.

Забезпечення громадського порядку в умовах воєнного стану становить велике завдання, що вимагає високого рівня професійної підготовки працівників Національної поліції [5].

Необхідно розглянути методи, які використовуються органами Національної поліції у процесі їхньої діяльності для забезпечення публічної безпеки та порядку [2, с. 109]. Під час охорони громадського порядку в умовах воєнного стану поліцейські використовують такі методи соціального регулювання, як переконання і примус, а також адміністративне припинення. Робота з роз'яснення правил, переконання громадян у необхідності свідомого дотримання закону, припинення негативної поведінки та профілактичні заходи з окремими особами є важливою складовою ефективного проведення мобілізації. Така робота може включати в себе застосування примусу, коли необхідно забезпечити захист окремих важливих об'єктів, блокування шляхів сполучення або документування незаконних дій. Таким чином,

введення воєнного стану не звільняє поліцейських від необхідності дотримання законності під час забезпечення громадського порядку.

Забезпечення публічної безпеки несе на собі відповідальність не лише Національна поліція України, а й інші органи, що активно ведуть боротьбу з тероризмом. Зокрема, Служба безпеки України має статус головного органу у загальнодержавній системі протидії тероризму (відповідно до частини 3 статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [4]). Згідно зі статтею 9 Закону України «Про Службу безпеки України», до складу Служби безпеки України входить Антитерористичний центр, який функціонує при цій службі з метою організації та проведення антитерористичних операцій та координації діяльності інших суб'єктів, що здійснюють протидію тероризму або приймають участь у таких операціях.

Антитерористичний центр є постійно діючим органом, що функціонує при Службі безпеки України і здійснює координацію заходів, спрямованих на запобігання терористичним актам та їх припинення, зокрема тих, що становлять загрозу державним діячам, критичним об'єктам інфраструктури, а також актам, що загрожують життю і здоров'ю значної кількості людей (згідно з пунктом 1 Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи, які діють при регіональних органах Служби безпеки України) [5].

Структура Антитерористичного центру при Службі безпеки України і порядок його формування детально регламентовані відповідно до статті 7 Закону України «Про боротьбу з тероризмом». Даний центр складається з Міжвідомчої координаційної комісії та штабу, координаційних груп та їх штабів, які створюються при регіональних органах Служби безпеки України. Крім того, у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України можуть утворюватися та діяти військово-цивільні адміністрації, які є тимчасовими державними органами, чітко визначені у законодавстві.

Слід враховувати положення статті 12 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» через призму організації взаємодії між суб'єктами забезпечення публічної безпеки в умовах воєнного стану, яка визначає загальні принципи управління антитерорис-

тичною операцією. Зокрема, для керівництва конкретною антитерористичною операцією та керування силами і засобами, задіяними у здійсненні антитерористичних заходів, формується оперативний штаб. Цей штаб очолюється керівником Антитерористичного центру при Службі безпеки України або особою, яка його заміщує, також оперативний штаб може бути очолений першим заступником чи заступником керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України. Керівник оперативного штабу встановлює район проведення антитерористичної операції, приймає рішення щодо використання сил і засобів, залучених до проведення операції, і за необхідності, відповідно до законодавства, вносить пропозиції щодо введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Ради національної безпеки і оборони України.

На державному та регіональному рівнях взаємодія здійснюється в рамках єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, що регламентується Положенням про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 92.

Відповідно до цього Положення, єдина державна система складається з територіальної і функціональної підсистем. Територіальна підсистема включає координаційні групи Антитерористичного центру при регіональних органах Служби безпеки України та їх штаби, які організують діяльність щодо запобігання, реагування, припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків. Функціональна підсистема включає структурні підрозділи суб'єктів боротьби з тероризмом та Міжвідомчу координаційну комісію Антитерористичного центру при Службі безпеки України.

Територіальна та функціональна підсистеми взаємодіють шляхом обміну інформацією щодо загрози терористичних актів, спільного проведення операційних, розшукових та інших заходів, моніторингу стану та тенденцій поширення тероризму в Україні та за її межами, а також організації та проведення навчань та тренувань з використанням ресурсів суб'єктів боротьби з тероризмом [7, с. 75].

Повноваження щодо координації дій суб'єктів боротьби з тероризмом та управління функціонуванням усієї державної системи боротьби з тероризмом зосереджені в Антитерористичному центрі при Службі безпеки України.

Управління функціональною підсистемою здійснюється суб'єктами боротьби з тероризмом через Міжвідомчу координаційну комісію Антитерористичного центру. Управління територіальною підсистемою здійснюється координаційними групами Антитерористичного центру при регіональних органах Служби безпеки України.

Належить зазначити, що адміністративно-правова взаємодія між Національною поліцією та іншими суб'єктами, що активно здійснюють протидію тероризму, виходить за межі простої координації, яка була описана раніше.

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», ця взаємодія передбачає обов'язок:

1) співпрацювати для припинення злочинної діяльності осіб, причетних до тероризму, включаючи міжнародний, фінансування, підтримку чи вчинення терористичних актів та злочинів з терористичною метою;

2) обмінюватися інформацією про займання чи загрозу займання терористичними групами (організаціями) зброєю, вибуховими речовинами, та іншими засобами масового ураження; перетинанням державного кордону України особами, які мають намір вчинити терористичні акти; виявленням підроблених пасажирських документів для міжміських та міжнародних подорожей; використанням або загрозою використання засобів зв'язку та комунікаційних технологій терористами, терористичними групами чи організаціями;

3) сприяти забезпеченню ефективного прикордонного контролю, контролю за видачею та використанням документів, що посвідчують особу, для запобігання їх фальсифікації, підробленню або незаконному використанню;

4) запобігати діям чи пересуванню терористів, терористичних груп чи організацій, а також осіб, які є підозрюваними у вчиненні терористичних актів чи причетністю до міжнародних терористичних груп чи організацій;

5) припиняти спроби іноземців, щодо яких є дані про їхню причетність до міжнародних

терористичних груп чи організацій, здійснити транзитний проїзд через територію України.

Для ілюстрації можна зазначити конкретні приклади співпраці між Національною поліцією та Службою безпеки України в ході проведення антитерористичних операцій у східних регіонах України у період з 2014 рік. Під час цієї спільної діяльності було розроблено та впроваджено різні заходи для контролю за ситуацією, включаючи діяльність лідерів і активістів радикальних сепаратистських груп, а також осіб, що мали досвід участі у бойових діях у складі незаконних військових формувань або були підозрюваними у причетності до незаконного обігу зброї та боєприпасів. Особлива увага була приділена заходам з забезпечення безпеки інформаційного та кіберпростору. Це було викликано значним обсягом недостовірних («фейкових») новин, які походили з «країни-агресора», а також проросійсько- та сепаратистсько налаштованих груп у соціальних мережах та інтернет-повідомленнях. Ці неправдиві інформаційні потоки регулярно надходили до східних областей України з метою дестабілізації уже складної оперативної обстановки.

Отже, у контексті воєнного стану взаємодія між Національною поліцією України та органами Служби безпеки України виявляється через управлінську діяльність з координації в межах єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків. Ця взаємодія здійснюється на рівнях державного та регіонального за функціональним та територіальним принципами. У свою чергу, організаційна

структура взаємодії вбудована у систему, яка базується на Антитерористичному центрі при Службі безпеки України на рівні єдиної державної системи, Міжвідомчій координаційній комісії Антитерористичного центру при Службі безпеки України в межах функціональної підсистеми та координаційних групах Антитерористичного центру при регіональних органах Служби безпеки України на рівні територіальної підсистеми.

Висновки. В умовах воєнного стану взаємодія між Національною поліцією України та Службою безпеки України є невід'ємною складовою діяльності з метою запобігання, реагування та припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків. Ця взаємодія базується на чіткому управлінському механізмі координації на різних рівнях: державному та регіональному, який відображає функціональний та територіальний характер співпраці. Організаційна структура взаємодії зосереджена на Антитерористичному центрі при Службі безпеки України на рівні єдиної державної системи, Міжвідомчій координаційній комісії Антитерористичного центру при Службі безпеки України в межах функціональної підсистеми та координаційних групах Антитерористичного центру при регіональних органах Служби безпеки України на рівні територіальної підсистеми. Отже, взаємодія між Національною поліцією та Службою безпеки України в умовах воєнного стану має чітку структуру та координаційні механізми, спрямовані на ефективне управління та реалізацію заходів з боротьби з тероризмом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: підручник/ за заг. ред. І. П. Головніченка, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Укр. акад. внутр. справ, 1995. 155 с.
2. Адміністративна діяльність: навч. посіб. / [М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калянов та ін.]. К. : Правова єдність, 2009. 432 с.
3. Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану». *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
4. Про боротьбу з тероризмом: закон України від 20.03.2003 № 638-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.
5. Про затвердження Положення про Апарат Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 14.10.2005 № 1446/2005 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Aparat-Rady-natsionalnoi-bezpeky-i-oborony-Ukrainy.html>.
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19/paran5#n5>
7. Хатнюк Ю. А. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку: курс лекцій. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 168 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3380/1/Актуальні%20проблем%20и%20ОГП.pdf>